

Међународна научна конференција
Српски филозофски симпозијум СоФоС
ФИЛОЗОФИЈА И СЛОБОДА

ДРЖАВА И МЕДИЈСКА КУЛТУРА

Књига апстраката

Приредио
Александар Лукић

Музеј Херцеговине, Требиње
Матица српска – Друштво чланова Црне Горе, Никшић
19 – 23.06.2026.

International Scientific Conference
Serbian Philosophical Symposium SoFoS

P H I L O S O P H Y A N D F R E E D O M

STATE AND MEDIA CULTURE
Book of Abstracts

Editor
Aleksandar Lukić

Museum of Herzegovina, Trebinje
Matica srpska – Association of Members in Montenegro, Nikšić
19 – 23 June 2026

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Ивана Грујић (Директор Музеја Херцеговине, Требиње, Република Српска)

Миша Стојадиновић (Директор Института за политичке студије, Београд, Србија)

Слободан Кањевац (Председник Српског филозофског друштва)

Мишо Кулић (Председник Филозофског друштва Логос)

Борис Б. Брајовић (Председник Друштва филозофа Црне Горе)

Александар Лукић (Председник Филозофског друштва Софос, Србија)

НАУЧНИ САВЕТ И ПРОГРАМСКИ ОДБОР

Александар Лукић, председник (Председник Филозофског друштва Софос, Београд, Србија)

Данијела Милинковић (Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Република Српска, БиХ)

Јован Бабић (Филозофски факултет у Београду, Србија)

Мишо Кулић (Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Република Српска, БиХ)

Драго Перовић (Филозофски факултет у Никшићу, Црна Гора)

Слободан Кањевац (Српско филозофско друштво, Србија)

Оксана Братина (Уралски федерални универзитет у Јекатеринбургу, Русија)

Ристо Солунчев (Филозофски факултет у Скопљу, Македонија)

Душан Крцуновић (Филозофски факултет у Никшићу, Црна Гора)

Стојан Шљука (Филозофски факултет у Источном Сарајеву, Република Српска, БиХ)

Душко Прелевић (Филозофски факултет у Београду, Србија)

Михалис Тегос (Аристотелов универзитет, Солун, Грчка)

ORGANISING COMMITTEE

Ivana Grujić (Director of the Museum of Hercegovina, Trebinje, Republika Srpska)

Veselin Dutina (Director of the Agrarian Fund of the city of Trebinje, Trebinje, Republika Srpska)

Miša Stojadinović (Director of Institute for political studies, Belgrade, Serbia)

Slobodan Kanjevac (President of Serbian Philosophical Society)

Mišo Kulić (President of Philosophical Society Logos)

Boris Brajović (President of Philosophical Society of Montenegro)

Aleksandar Lukić (President of Philosophical Society Sofos, Belgrade, Serbia)

PROGRAM AND SCIENTIFIC COMMITTEE

Aleksandar Lukić, Chair (President of Philosophical Society Sofos, Belgrade, Serbia)

Danijela Milinković (Faculty of Philosophy, East Sarajevo, Republika Srpska, B&H)

Jovan Babić (Faculty of Philosophy, Belgrade, Serbia)

Mišo Kulić (Faculty of Philosophy, East Sarajevo, Republika Srpska, B&H)

Drago Perović (Faculty of Philosophy in Nikšić, Montenegro)

Duško Prelević (Faculty of Philosophy, Belgrade, Serbia)

Slobodan Kanjevac (Serbian Philosophical Society, Serbia)

Oksana Bratina (Ural Federal University in Yekaterinburg, Russia)

Risto Solunčev (Faculty of Philosophy in Skopje, Macedonia)

Dušan Krcunović (Faculty of Philosophy in Nikšić, Montenegro)

Stojan Šljuka (Faculty of Philosophy, East Sarajevo, Republika Srpska, B&H)

Michalis Tegos (Aristotle University, Thessalonike, Greece)

Учесници конференције / Conference participants

1. Đorđe Malavrazić, Radio Beograd, Serbia
2. Margarita Silantjeva, MGIMO, Moscow, Russia
3. Leonid Savin, Tsargrad Institute, Moscow, Russia
4. Vladimir Glagoljev, Northern (Arctic) Federal University, Arhangelsk, Russia
5. Valentina Arsić Arsenijević, Faculty of Medicine, University of Belgrade, Serbia
6. Jovan Babić, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia
7. Sibin Bratina, Faculty of Philosophy, University of Priština, Serbia
8. Dragan Ćuzulan, Trebinje, Republika Srpska, B&H
9. Bogomir Đukić, Faculty of Philosophy, University of Banja Luka, Republika Srpska, B&H
10. Ana Elaković, Faculty of Philology, University of Belgrade, Serbia
11. Ognjen Kandić, Faculty of Philosophy, University of Istočno Sarajevo, Republika Srpska, B&H
12. Slobodan Kanjevac, Serbian Philosophical Society, Belgrade, Serbia
13. Jelena Knežević, Faculty of Medicine, University of Belgrade, Serbia
14. Savo Laušević, Faculty of Philosophy in Nikšić, University of Montenegro, Montenegro
15. Aleksandar Lukić, Institute for Political Studies, Belgrade, Serbia
16. Danijela Milinković, Faculty of Philosophy, University of Istočno Sarajevo, Republika Srpska, B&H
17. Mladen Milinković, Faculty of Philosophy, University of Istočno Sarajevo, Republika Srpska, B&H
18. Drago Perović, Faculty of Philosophy in Nikšić, University of Montenegro, Montenegro
19. Duško Prelević, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia
20. Dragan Radenović, Serbian Philosophical Society, Belgrade, Serbia
21. Bobana Anđelković, Eurasian Movement, Russia
22. Stojan Šljuka, Faculty of Philosophy, University of Istočno Sarajevo, Republika Srpska
23. Nataša Velimirović, Faculty of Philosophy, University of Belgrade, Serbia
24. Divna Vuksanović, Faculty of Dramatic Arts, University of Arts in Belgrade, Serbia

Садржај / Contents

Програм	<u>6</u>
Programme	<u>8</u>
Ђорђе Малавразић, Уводно предавање	13
Đorđe Malavrazić, Keynote Talk	<u>14</u>
Апстракти	<u>15</u>
Abstracts	15

ПРОГРАМ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

Д Р Ж А В А И М Е Д И Ј С К А К У Л Т У Р А

Радни језици конференције: српски, руски и енглески

Петак 19.06.2026.

Окупљање и пријављивање учесника

Субота 20.06.2026.

10:00

Почетак рада скупа

Свечано отварање и поздравне речи:

Ивана Грујић, Директор Музеја Херцеговине
Данијела Милинковић, Филозорско друштво Логос, Источно Сарајево
Александар Лукић, председник Филозорског друштва Софос
Душко Прелевић, Српско филозофско друштво
Драго Перовић, Друштво филозофа Црне Горе

10:30

Уводно слово

**Уручење награде „Руђер Бошковић“ за филозофију и духовно јединство
постхумно Симу Елаковићу**

Борис Братина, Министар информисања и телекомуникација Републике Србије

11:00 – 11:45

Уводно предавање:

Ђорђе Малавразић – *Медују, phronesis u raison d'etat*

Прва сесија, модератори Александар Лукић и Данијела Милинковић

12:00 Маргарита Силантјева – *Еще раз об онтологији медийного мимесиса: медиа как бесструктурная реальность*

12:15 Владимир Глагољев – *Массмедиа в условиях глобального кризиса международного права*

12:30 – 12:45 Пауза

12:45 Јован Бабић – *Држава, култура, и нормалност живота*

13:00 Душко Прелевић – *Национална култура у времену дигитализације и мултиполарности*

13:15 Александар Лукић – *Постистина, медији и „вештачка интелигенција“*

13:30 Драган Ћузулан – *Свијет пред изазовима вјештачке интелигенције: између алгоритма и тајне човјека*

13:45 Драго Перовић – *(Квази)бесконачни медијски простори и њихови путници*

14:00 – 16:00

Ручак

Друга сесија, модератори Драго Перовић и Душко Прелевић

16:00 Данијела Милинковић – *Умјетност, медији и пропаганда: између стваралаштва и манипулације*

16:15 Ана Елаковић – *Држава и медијска култура*

16:30 Богомир Ђукић – *Савремена грађанска држава и контракултура нових медија*

16:45 Сибин Братина – *Питање истине у медијском простору*

17:00 – 17:15 Пауза

17:15 Драган Раденовић – *Држава и медијска култура*

17:30 Леонид Савин – *Држава и медијска култура: Пројекција филма Евроазијци*

19:30 – Вечера

Недеља 21.06.2026.

Друга сесија, модератори Саво Лаушевић и Драган Раденовић

09:00 Саво Лаушевић – *Дигиталне информације и преображај људске природе*

09:15 Младен Милинковић – *Смисао државе – суверенитет или зависност*

09:30 Валентина Арсић Арсенијевић – *Медији, култура, држава и млади током блокада универзитета у Србији*

09:45 Јелена Кнежевић – *Ко управља пажњом, управља и стварношћу*

09:45 – 10:00 Пауза

10:00 Огњен Кандић – *Кјеркегор и corsaren: генеза медијске стигматизације и симболичког насиља над појединцем*

10:15 Наташа Велимировић – *Држава, медијска култура и трансформација политичке моћи у дигиталном добу*

10:30 Бобана Анђелковић – *Пропаганда као “casus belli”*

10:45 Дивна Вуксановић – *Суверенитет у сенци алгоритма: Вештачка интелигенција и аутоматизована јавна сфера*

11:00 Стојан Шљука – *Држава, сократ и јавно мњење данас*

11:15 Слободан Кањевац – *Држава и медијска култура*

Излет (Ускопље – гроб Симе Елаковића, манастир Дужи, манастир Тврдош)

19:00 – Вечера (Моско)

Понедељак 22.06.2026.

09:00 – 10:00

Генерална дебата, модератор Јован Бабић

ПРАТЕЋИ ПРОГРАМ

Понедељак 22.06.2026.

13:00

Посета манастиру Острог

19:00

Никшић

Матица Српска – Друштво чланова у Црној Гори

Округли сто: Држава и медијска култура

C O N F E R E N C E P R O G R A M M E
S T A T E A N D M E D I A C U L T U R E
Working languages of the conference: Serbian, Russian and English

Friday, June 19, 2026

Gathering and registration of participants

Saturday, June 20, 2026

10:00

Opening Ceremony:

Ivana Grujić, Director of Museum of Trebinje

Aleksandar Lukić, President of the Philosophical Society SoFoS

Danijela Milinković, Philosophical Society Logos

Drago Perović, Society of Philosophers of Montenegro

Duško Prelević, Serbian Philosophical Society

10:30

Introductory speech

**Presentation of the "Ruđer Bošković" Award for Philosophy and Spiritual Unity
posthumously to Simo Elaković**

Boris Bratina, Minister of Information and Telecommunications of the Republic of Serbia

11:00

Keynote Talk

Đorđe Malavrazić – *Media, phronesis and raison d'etat*

Session I, Chairs: Aleksandar Lukić and Danijela Milinković

12:00 Margarita Silantjeva – *Once Again on the Ontology of Media Mimesis: Media as a Structureless Reality*

12:15 Vladimir Glagolev – *The Mass Media in the Context of a Global Crisis in International Law*

12:30 – 12:45 Break

12:45 Jovan Babić – *The State, Culture, and Normality of Life*

13:00 Duško Prelević – *National Culture in the Age of Digitalization and Multipolarity*

13:15 Aleksandar Lukić – *Post-truth, media and "artificial intelligence"*

13:30 Savo Laušević – *Digital Information and the Transformation of Human Nature*

13:45 Drago Perović – *(Quasi)infinite media spaces and their passengers*

14:00 – 16:00

Lunch break

Session II, Chairs: Drago Perović and Duško Prelević

16:00 Danijela Milinković – *Art, media, and propaganda: between creativity and manipulation*

16:15 Ana Elaković – *From the Ancient Agora to Contemporary Media Discourse: Aristotle's Rhetoric and Public Opinion*

16:30 Bogomir Đukić – *Modern civil state and the counterculture of new media*

16:45 Sibi Bratina – *The question of truth in the media space*

17:00 – 17:15

Break

Session II, Chairs: Dragan Radenović and Duško Prelević

17:15 Dragan Radenović – *State and media culture*

17:30 Leonid Savin – *State and media culture: Projection of the film “Eurasians”*

19:30

Dinner

Sunday, June 21, 2026

Session II, Chairs: Savo Laušević and Dragan Radenović

09:00 Dragan Ćuzulan – *The World Facing the Challenges of Artificial Intelligence: Between Algorithms and the Secret of Man*

09:15 Valentina Arsić Arsenijević – *Media, culture, state and youth during the university blockades in Serbia*

09:30 Jelena Knežević – *Whoever controls attention controls reality*

09:45 Mladen Milinković – *The meaning of the state – sovereignty or dependence*

09:45 – 10:00

Pauza

10:00 Ognjen Kandić – *Kierkegaard and Corsaren: The Genesis of Media Stigmatization and Symbolic Violence Against the Individual*

10:15 Nataša Velimirović – *The State, Media Culture, and the Transformation of Political Power in the Digital Age*

10:30 Bobana Anđelković – *Propaganda as a “casus belli”*

10:45 Divna Vuksanović – *Sovereignty in the Shadow of the Algorithm: Artificial Intelligence and the Automated Public Sphere*

11:00 Stojan Šljuka – *The State, Socrates and Public Opinion Today*

11:15 Slobodan Kanjevac – *State and media culture*

Excursion (Uskoplje – grave of Simo Elaković), Duži Monastery, Tvrdoš Monastery

19:00

Dinner (Mosko)

Monday, June 22, 2026

09:00 – 10:00

General debate, Chair: Jovan Babić

ACCOMPANYING PROGRAM

Monday 22 June

19:00

Nikšić

Matica Srpska – Association of Members in Montenegro

Round table: State and Media Culture

Уводно предавање / Апстракт

Ђорђе Малавразић

Радио Београд, Београд

Медији, *phronesis* и *raison d'etat*

У шестој књизи *Никомахове етике* Аристотел је развио концепт *phronesis*-а (разборитости, практичне мудрости), врлине која нам омогућава да у сложеним и променљивим ситуацијама доносимо добре и разумне одлуке. Ту способност налажења оптималног разрешења тензије између етичких принципа и стварних животних околности, Аристотел је видео код свих појединаца који рационално просуђују шта је за њих просперитетно и шта их води стању блаженства (*eudaimonia*). Но нема никакве сумње да је он највећу важност придавао практичној мудрости у сфери јавних послова – политичких, економских, законодавних – јер је највећим сматрао добро целе заједнице. Зато је у *Никомаховој етици* посебно истакао пример Перикла и његовог вођења државе.

Више од два миленијума касније, од раних двехиљадитих и иницијативе данског социолога Бенга Флајвбјерга, концепт је проширен на још једну јавну делатност – на журнализам и целу медијску културу. (Претходно је *phronesis* доживео радикалну обнову у филозофији Гадамера.) Та иницијатива је широко прихваћена, јер, зиста, разборитост води ваљане новинаре и медије откривању практичне истине, а затим и налажењу најпогоднијих начина да се она правовремено и са добром антиципацијом могућих последица представи јавности. Наравно, и овде се одлуке доносе у складу са контекстом, а циљ је постизање „најбоље од ствари које се могу учинити“.

Међутим, много чешће него *phronesis*, државне одлуке диктира сурови *raison d'etat*. Зато се у овом раду испитују историјски услови у којима је држава првобитно била не само оснивач и власник масовних медија него и њихов контролор и цензор. Данас је та слика готово нестала са тла Европе, јер се у либералним демократијама процењују сумњивим и потенцијално опасним чак и веома ретке појаве да држава постане власник неких новина или неког емитера. Комуникативну конфигурацију Европе зато данас чине медији двеју врста: приватни, чији су власници богати појединци или породице, моћне инвестиционе групе и велике међународне корпорације, а на другој страни медији такзованих јавних сервиса, који су релативно нова појава. То је оквир у којем се траже нови модели за уређивање односа између државе и медијске културе.

Кључне речи: Аристотел, *Никомахова етика*, *phronesis*, *eudaimonia*, *raison d'etat*, држава, оснивач и власник масовних медија

Đorđe Malavrazić

Radio Beograd, Belgrade, Serbia

Media, *phronesis* and *raison d'etat*

In the sixth book of *Nicomachean Ethics* Aristotle developed the concept of *phronesis* (prudence, practical wisdom), a virtue that enable us to make good and reasonable decisions in complex and changing situations. Aristotle saw this ability to find an optimal resolution of the tension between ethical principles and real life circumstances in all individuals who rationally judge what is prosperous for them and what leads them to achieve a state of bliss (*eudaimonia*). But there is no doubt that he attached the greatest importance to practical wisdom in the sphere of public affairs – political, economic, legislative – because he considered the good of the whole community to be the greatest. That is why in the *Nicomachean Ethics* he particularly emphasized the example of Pericles and his leadership of the state.

More than two millennia later, since the early 2000s and the initiative of the Danish sociologist Bent Flyvbjerg, the concept has been extended to another public activity – to journalism and the entire media culture. (Previously, *phronesis* experienced a radical renewal in the philosophy of Gadamer.) This incentive was widely accepted, because, indeed, prudence leads valid journalists and media to discover the practical truth, and then to find the most suitable ways to present it to the public in a timely manner and with a good anticipation of possible consequences. Of course, here too, decisions are made in accordance with the context, and the goal is to achieve „the best of things that can be done“.

However, much more often than by *phronesis*, state decisions are dictated by a harsh *raison d'etat*. That is why this paper examines the historical conditions in which the state was originally the founder and owner of the mass media, but also their controller and censor. Today, that image has almost disappeared from the soil of Europe, because in liberal democracies even very rare occurrences of the state becoming the owner of a newspaper or a broadcaster are considered suspicious and potentially dangerous. Therefore, the communicative configuration of Europe today consists, with exceptions, of two types of media: private, whose owners are rich individuals or families, powerful investment groups and large international corporations, and on the other hand, so-called public service media, which are a relatively new phenomenon. It is a framework in which new models are sought for regulating the relationship between the state and media culture.

Keywords: Aristotle, *Nicomachean Ethics*, *phronesis*, *eudaimonia*, *raison d'etat*, state, founder and owner of mass media

Маргарита Силантјева
МГИМО МИД России
Москва

Још једном о онтологији медијског мимезиса: Медији као бесструктурна стварност

Откако је филозофија медија описала медије као „четврту власт“, настављају се дебате о томе у којој мери је а) ово заиста тачно и б) ако су медији моћ, како се онда односе према државној моћи. То јест, вреди проширити Аристотелово разумевање врста моћи идентификовањем њених специфичних циљева (зашто?) – и, тако рећи, њеног „шта јесте“ (шта је медијска моћ?). Потоње подразумева покушај да се предложи варијанте онтологије медија као „(четврте) власти“, што би нам, заузврат, омогућило да идентификујемо границе унутар којих је таква формулација питања уопште прикладна, не дескриптивно, већ аналитички. Једна од најрелевантнијих перспектива, која нуди мање-више погодан објашњавачки модел функционисања „медијске моћи“ као моћи, јесте аутопоетска природа комуникационог простора, како ју је идентификовао Луман. Комбинујући овај приступ са Делезовим и Бодријаровим указивањем на жељу за производњом симулативне хиперреалности „уграђене“ у медијски дискурс, можемо предложити тумачење медијског мимезиса као инхерентно манипулативног. Као симулацији, овој „имитацији имитације“ у суштини недостаје ауторство у филозофском смислу те речи. Такође јој недостаје јасна структура, јер се подједнако прилагођава захтевима спољних агената (на пример, субјеката односа моћи или укуса циљне публике), док се истовремено реконфигурише унутар сопствене „плутајуће“ мреже могућих кореспонденција. Бесструктурност такве „мреже“ директно је повезује са могућим решењем проблема „заглађивања“ оштрих несагласности које ометају спровођење одређеног тока деловања у ванмедијској стварности (на пример, када се, под маском рационализације приче о животним ситуацијама, представљају наративи који су међусобно повезани на нелогичан начин). Истовремено, бесструктурна стварност медијског мимезиса онтолошки је шири од искључивог права да буде власт. То је активност која је сама по себи вредна управо као производња хиперреалности: управо оних идеја о којима су млади Карл Маркс и његов коаутор говорили у „Немачкој идеологији“ као о немоћним сликама празних суштина. У својој спектрологији, Дерида се, међутим, окреће другом делу Маркса и Енгелса, „Комунистичком манифесту“, бирајући одатле веома прецизну реч за такве „празне суштине“ – реч „привиђење“. Ако је тако, онда је прикладно померити фокус пажње са дуготрајне дискусије о односу медија и власти на питање да ли човек има могућност макар привида избора облика сопственог ангажмана у сфери комуникације: избора између цикличне репродукције медијског мимезиса који живи сопствени живот и покушаја да се превазиђе серијска дискурзивност у правцу логоса као „мере“ и „рачуна“.

Кључне речи: медијски мимезис, медији, бесструктурна стварност, четврта власт

Маргарита Силантјева
МГИМО МИД России
Москва

Еще раз об онтологии медийного мимесиса: медиа как бесструктурная реальность

С тех пор, как философия медиа описала их как «четвертую власть», не прекращаются споры о том, насколько а) это действительно так и б) если медиа – это власть, то как она соотносится с властью государственной. То есть – стоит ли расширить аристотелевское представление о видах власти,

выделив специфическое целеполагание (зачем?) – и так сказать ее «чтойность» (что такое власть медиа?). Последнее предполагает попытку предложить варианты онтологии медиа как «(четвертой) власти», что, в свою очередь, позволило бы опознать те пределы, в которых вообще уместна такая постановка вопроса не в описательном, а в аналитическом ключе. Одной из наиболее релевантных точек зрения, предлагающих более-менее годную объяснительную модель функционирования «власти медиа» именно как власти, можно считать выявленный Н. Луманом аутопойетический характер пространства коммуникации. Объединяя этот подход с указанием Ж. Делёза и Ж. Бодрийера на «вшитое» в медийный дискурс стремление к производству симулятивной гиперреальности, можно предложить трактовку медийного мимесиса как по определению манипулятивного. Как симуляция, это «подражание подражанию» по сути не имеет авторства в философском понимании этого слова. Не имеет оно и четкой структуры, адаптируясь в равной мере к запросам внешних агентов (например, субъектов властных отношений или вкусам целевой аудитории), перестраиваясь внутри собственной «плавающей» сетки возможных соответствий. Бесструктурность такой «сетки» напрямую связывает ее с возможным решением задачи «приглаживания» жестких несоответствий, мешающих проведению во вне-медийной реальности той или иной линии действий (например, когда под видом рационализации рассказа о жизненных ситуациях преподносятся нарративы, соединенные друг с другом алогичным образом). В то же время, бесструктурная реальность медийного мимесиса онтологически шире, чем исключительное право быть властью. Это *занятие*, самоценное именно как производство гиперреальности: тех самых идей, о которых молодой К. Маркс со своим соавтором говорил в «Немецкой идеологии» как о бессильных образах пустых сущностей. Ж. Деррида в своей спектрологии обращается, правда, к другому произведению Маркса и Энгельса, «Манифесту коммунистической партии», выбирая оттуда очень точное слово, обозначающее подобные «пустые сущности» – слово «призрак». Если так, то фокус внимания уместно перенести с затнувшейся дискуссии на тему «медиа и власть» в сторону вопроса о том, есть ли у человека возможность хотя бы подобия выбора *образа своей занятости* в сфере коммуникации: выбора между циклическим воспроизводством живущего своей жизнью медийного мимесиса – и попытками выйти за пределы серийной дискурсивности в сторону логоса как «меры» и «отчета».

Ключевые слова: медийный мимесис, медиа, бесструктурная реальность, четвертая власть

Margarita Silantieva
MGIMO University
Moscow

Once Again on the Ontology of Media Mimesis: Media as a Structureless Reality

Ever since media philosophy described the media as the “fourth estate” (or “fourth power”), there has been ongoing debate about a) whether this is actually the case and b) if the media do constitute a form of power, how this power relates to that of the state. That is to say – should Aristotle’s conception of the types of power be expanded by identifying their specific teleology (why?) – and, so to speak, its “quiddity” (what is media power as such?). The latter implies an attempt to propose variants of the ontology of the media as the “(fourth) power,” which, in turn, would make it possible to identify the limits within which such a framing of the question is appropriate not in a descriptive but in an analytical sense. One of the most relevant perspectives offering a more or less viable explanatory model of the functioning of “media power” precisely as power is the autopoietic nature of the communication space identified by Niklas Luhmann. By combining this approach with the observation by Gilles Deleuze and Jean Baudrillard regarding the drive to produce a simulative hyperreality “embedded” in media discourse, one can propose an interpretation of media mimesis as inherently manipulative by definition. As a simulation, this “imitation of imitation” essentially lacks authorship in the philosophical sense of the word. Nor does it possess a clear structure, adapting equally to the demands of external agents (such as subjects of power relations or the tastes of the target audience), restructuring itself within its own “floating” network of possible correspondences. The lack of structure in

such a “network” directly links it to a potential solution for “smoothing out” stark inconsistencies that hinder the implementation of a particular course of action in extra-media reality (for example, when narratives connected to one another in an illogical manner are presented under the guise of rationalizing accounts of life situations). At the same time, the structureless reality of media mimesis is ontologically broader than the exclusive prerogative of being a form of power. This is an activity valuable in itself precisely as the production of hyperreality: those very ideas that the young Karl Marx and his co-author discussed in *The German Ideology* as powerless images of empty essences. In his *spectrology*, Jacques Derrida, however, turns to another work by Marx and Engels, *The Communist Manifesto*, selecting from it a very precise word denoting such “empty essences” – the word “specter.” If so, it is appropriate to shift the focus of attention from the protracted discussion of “media and power” toward the question of whether a person has even a semblance of a choice regarding the form of their engagement in the sphere of communication: a choice between the cyclical reproduction of a media mimesis that lives a life of its own—and attempts to go beyond serial discursivity toward logos as “measure” and “account.”

Keywords: Media Mimesis, Media, Structureless Reality, fourth power

Масовни медији у условиях глобалног кризиса међународног права

Пре педесет једну годину двадесет пет држава, укључујући СССР, САД и Канаду, обавезале су се у Хелсинкију да ће очувати и подржати неповредивост граница које су успостављене у Европи након Другог светског рата. Ова обавеза је поштована до 8. новембра 1989. године, када је пао Берлински зид, након чега је уследило уједињење две немачке државе, распад Совјетског Савеза и други драматични догађаји – распад социјалистичке Југославије и ратови на постсовјетском простору. Могућности мировних мисија УН биле су врло ограничене, јер су себични интереси државних елита окренули ка насилној промени граница које је међународна заједница претходно признала на европском континенту и шире. Каква је била улога медија у овим процесима? Њихова хетерогеност је овде била значајна, са провладиним медијима, медијима који припадају опозиционим странкама и покретима који су користили парламентарна и ванпарламентарна средства да би утицали на државну политику, ванпарламентарним опозиционим групама које траже власт мирним путем, и свим врстама екстремистичких група са националистичким и верским атрибутима, а које траже власт кроз насиље. Парализа одлука и акција предвиђених релевантним документима УН произашла је из преклапајућег деструктивног рада медијских кућа које су водиле и политику преклапања позиција у активној борби за власт и сукоб снага кроз оружану борбу. Да ли тренутно постоје смернице и методе за смањење медијске активности и њеног утицаја на политичку климу у Европи и остатку света? Наведимо само један етички принцип обавезан за савестан новинарски и информативни рад: одбацивање лажних и провокативних активности, које су заиста достигле свој врхунац последњих деценија. Одговорност новинара за информације које презентују и њихово тумачење није укинута. И по нашем мишљењу, овај извор савремене међународне напетости, укорјењен у умовима и емоционалним стањима супротстављених политичких снага, и даље задржава доминантан положај. Медијски новинари су у обавези да буду одговорни за истинитост информација које преносе, да процењују њихов кредибилитет, њихову подударност са чињеницама и актуелним стањем међународних односа. У супротном, лажне и провокативне информације постају фактор дезоријентације оних владајућих и жељних моћи група чије интересе заслужују медији које карактерише висок степен како државне пристрасности, тако и приватних, па чак и личних интереса владајућих група и појединаца. Отварање посебног медијског фронта против дезоријентације јавне свести путем непоштених и фалсификованих средстава је први, али неопходан услов за критички приступ правом садржају драматичних и трагичних догађаја које доживљава савремени свет. Свет заиста стоји на ивици понора иза којег нема друге перспективе осим „рата свих против свих“. „Кочнице“ као што су морални, професионални и поштен рад и уравнотежене процене су почетни услов за обнављање угледа норми међународног права, које су се у наше време показале неиспуњеним од стране супротстављених политичких снага држава и њихових савеза.

Кључне речи: масовни медији, глобална криза, међународно право, неповредивост граница

Владимир Глагољев
САФУ России
Архангелск

Массмедиа в условиях глобального кризиса международного права

Пятьдесят один год тому назад двадцать пять государств, включая СССР, США и Канаду, приняли в Хельсинки обязательства сохранять и поддерживать нерушимость границ, сложившихся к тому времени в Европе после окончания Второй мировой войны. Это обязательство соблюдалось до 8

ноября 1989 г., когда случилось падение Берлинской стены с последующим объединением двух германских государств, распадом Советского Союза и другими драматическими событиями – распадом социалистической Югославии и войнами на постсоветском пространстве. резко свернулись возможности миротворческих миссий ООН, когда своекорыстные интересы государственных элит обратились к силовому изменению ранее признанных международным сообществом границ на европейском континенте и за его пределами. Какова была роль массмедиа в этих процессах? Здесь немалое значение имела их разнородность, в которой выделялись провластные СМИ, СМИ оппозиционных властям партий и движений, использовавших парламентские и внепарламентские средства борьбы за влияние на государственную политику, устремление к власти внепарламентской оппозиции, добивавшихся изменения конституций своих стран мирным путем, а также всевозможные экстремистские группы националистической и религиозной направленности, добивавшихся власти насильственными средствами. Паралич решений и действий, предусмотренных соответствующими документами ООН, стал результатом частичного совпадения разрушительной работы СМИ, проводивших как политику частичного совпадения позиций в активной борьбе за власть, так и противостояние сил путем вооруженной борьбы. Существуют ли в настоящее время какие-то азимуты и способы снижения активности СМИ в их влиянии на политический климат Европы и остального мира? Назовем лишь один из этических принципов, обязательных для добросовестной журналистско-информационной работы: это отказ от фейково-провокационной деятельности, достигшей поистине своего апогея в последние десятилетия. Ответственность журналиста за предлагаемую им информацию и ее интерпретации никто не отменял. И на наш взгляд этот источник современной международной напряженности, коренящийся в умах и эмоциональном состоянии противостоящих друг другу политических сил, до сих пор сохраняет доминирующие позиции. Журналист СМИ обязан отвечать за достоверность транслируемой им информации, оценивать и объявлять всему миру возможную степень ее достоверности, соответствия фактам и текущему состоянию международного процесса. Иначе фейково-провокационная информация становится фактором дезориентации тех правящих и рвущихся править групп, интересам которых служат СМИ, отличающиеся высокой степенью как государственной ангажированности, так и служением частным и даже личным интересам правящих групп и личностей. Открытие СМИ отдельного фронта, направленного против дезориентации общественного сознания бесчестными и сфальсифицированными средствами – первое, но необходимое условие критического отношения к действительному содержанию драматических и трагических событий, переживаемых современным миром. Он действительно находится на краю пропасти, за которым не может быть другой перспективы, кроме «войны всех против всех». Тормоза нравственной профессиональной честности и взвешенности оценок – исходное условие восстановления авторитета норм и требований международного права, оказавшихся в наши дни не востребуемыми противостоящими друг другу политическими силами государств и их союзов. Ключевые слова: массмедиа, глобальный кризис, международное право, нерушимость границ

Vladimir Glagolev
Northern (Arctic) Federal University
Arhangelsk

The Mass Media in the Context of a Global Crisis in International Law

Fifty-one years ago, twenty-five countries, including the USSR, the United States, and Canada, adopted commitments in Helsinki to preserve and uphold the inviolability of the borders that had been established in Europe by that time following the end of World War II. This commitment was upheld until November 8, 1989, when the Berlin Wall fell, followed by the reunification of the two German states, the collapse of the Soviet Union, and other dramatic events—the breakup of socialist Yugoslavia and wars in the post-Soviet space. The scope of UN peacekeeping missions was drastically curtailed when the self-serving interests of state elites turned to forcibly altering borders on the European continent and beyond that had previously been

recognized by the international community. What was the role of the mass media in these processes? Their diversity played a significant role here, with pro-government media standing out, as well as media affiliated with parties and movements opposed to the authorities, which used both parliamentary and extra-parliamentary means to influence state policy; the quest for power by the extra-parliamentary opposition, which sought to amend their countries' constitutions through peaceful means; as well as all manner of extremist groups of nationalist and religious orientation, which sought power through violent means. The paralysis of decisions and actions provided for by relevant UN documents resulted from a partial convergence of the destructive work of the media, which pursued both a policy of partial alignment of positions in the active struggle for power and the confrontation of forces through armed struggle. Are there currently any avenues or methods for reducing the media's influence on the political climate in Europe and the rest of the world? Let us mention just one of the ethical principles essential for conscientious journalistic and informational work: the rejection of fake and provocative activities, which have truly reached their peak in recent decades. No one has abolished a journalist's responsibility for the information they present and its interpretation. And in our view, this source of contemporary international tension, rooted in the minds and emotional states of opposing political forces, still holds a dominant position. A media journalist is obligated to be accountable for the accuracy of the information they broadcast, to assess and declare to the world the possible degree of its accuracy, its conformity to facts, and the current state of the international process. Otherwise, fake and provocative information becomes a factor in the disorientation of those ruling and aspiring-to-rule groups whose interests are served by media outlets characterized by a high degree of both state bias and the service of private and even personal interests of ruling groups and individuals. The media's opening of a separate front aimed at countering the disorientation of public consciousness through dishonest and falsified means is the first, yet necessary, condition for a critical attitude toward the actual content of the dramatic and tragic events being experienced by the modern world. It truly stands on the brink of an abyss beyond which there can be no other prospect but "war of all against all." The brakes of moral professional integrity and balanced judgment are the prerequisite for restoring the authority of the norms and requirements of international law, which have today been rendered irrelevant by opposing political forces of states and their alliances.

Keywords: Mass Media, Global Crisis, International Law, Inviolability of the Borders

Јован Бабић
Филозофски факултет
Универзитет у Београду

Држава, култура, и нормалност живота

Држава је инструмент заједничког живота, њена сврха је обезбеђење предвидивости у процесуирању слободе (колико је то могуће). Сврха културе је да обезбеди да планирање и заједнички живот не зависе у потпуности од страха од санкција за непоштовање закона заменом тог страха (колико је могуће) нормативним инструментом подразумевања, пре свега нормама пристojности и нормалности у домену друштвене прихватљивости. Медији су схема друштвене комуникације која омогућава и олакшава, овај прелаз са легалног на социјални ниво друштвеног функционисања. Зато је квалитет медијске културе од суштинског значаја за квалитет друштвеног живота.

Кључне речи: Држава, медији, процесуирање слободе, схема друштвене комуникације

Jovan Babić
Faculty of Philosophy
University of Belgrade

The State, Culture, and Normality of Life

The state is an instrument of common life, its purpose is to ensure predictability in the processing of freedom (as far as possible). The purpose of culture is to ensure that planning and life with others do not depend entirely on the fear of sanctions for disobeying the laws by replacing that fear (as far as possible) with a normative instrument of accepting as obvious a set of established expectations, primarily norms of decency and normality in the domain of social acceptability. The media are a scheme of social communication that enables and facilitates, this transition from the legal to the social level of social functioning. Therefore, the quality of media culture is of essential importance for the quality of social life.

Keywords: state, the processing of freedom, media, scheme of social communication

Медији, култура, држава и млади током блокада универзитета у Србији

Свако друштво има важну улогу у развоју високог образовања и културе, али и универзитет има улогу да унапређује друштво, државу и њене институције, чиме задобија позицију њене покретачке снаге. У току целе своје историје су грађани Србије уважавали појединце, али увек на основу остварених јасних и мерљивих резултата. То је посебно значајно када су у питању млади, а што се посебно види у области спорта. Наши успешни спортисти неспорно заслужују поштовање засновано на личним И отвореним резултатима, али се стиче утисак да су медијски “привилеговани”, јер су “видљивији”. Зато се може поставити питање да ли сви млади у Србији имају равноправан медијски простор и могућност за промоцију?

Сведоци смо да младим научници остварују висока међународна признања, али остају “испод радара медија”. Медијска невидљивост младих научника у поређењу са спортистима одраз је глобалних вредносних приоритета, али и структурних недостатака домаћег информативног простора. Док спортисти доносе лаку препознатљивост и мерљиву забаву, научни резултати постају применљиви и деценијама касније, што захтевају другачији приступ државе овој области. Генерално, ресорна министарства имају обавезу да подстичу научну писменост, системски промовишу успехе и обезбеде да образовање буде покретачка снага. То би могло да се постигне промоцијом младих научника не само када се награђује њихов рад, већ је значајно да се они промовишу као узор у друштву, што значи да држава И медији имају задатака да створе абмијент и за јачање постојећих институција образовног система, стварајући услове који ће младе научнике мотивисати да остану и допринесе својој земљи, уместо да они најбољи буду препознати тек када постигну успех у иностранству.

Иако је све ово вишедеценијски проблем, обим и методологија студентских блокада током школске 2024-2025. године је изненадила и министарство и професоре и грађане и власт, али изгледа да су једино медији били спремни. До ове необичне социолошко-психолошке појаве углавном су сви били јединствени у ставу да “млади и образовање нису медијске теме”. Студентски протести и блокаде изнедрили су снажан сукоб различитих медијских наратива и преобликовали начине информисања. Док су студенти у блокад оптуживали традиционалне медије за цензуру, прорежимски медији су углавном критиковали то што су у наративу се залагали “да институције раде”, а у реалности вршили блокаду права на кретање, рад, студирање делу грађана Србије, својим колегама и професорима. Додатно, евидентно је било одсуство личне одговорности И избегавање медијских дијалога или дебата, док је истовремено поларизација у друштву достигала свој историјски максимум.

Поставља се дилема да ли је рано говорити о појави који се на глобалном нивоу може назвати “Синдром Српских Студената” или смо само били сведоци младалачког бунта без конкретних резултата. И док систем најављује изборе, грађани остају збуњени “тресла се гора, родио се миш”... Или???

Кључне речи: медији, култура, држава, омладина, универзитет

Media, culture, state and youth during the university blockades in Serbia

At every moment, our senses are exposed to an enormous amount of information from the external environment, and approximately 90% of this information reaches us through vision. At the same time, signals continuously arrive from within the body regarding the activity of the heart, lungs, digestive tract, and the position of the body in space. From this immense quantity of data, the brain selects only a small portion that will become the content of consciousness.

One could therefore argue that consciousness is not a mirror of reality but rather the product of selection.

For this reason, the question of media is not primarily a question of information. It is a question of attention.

Attention is one of the fundamental psychological functions necessary for all cognitive processes. Its capacity varies from person to person and also within the same individual under different circumstances and at different times. Attention is the result of the coordinated activity of multiple brain systems.

The first level of selection takes place within the reticular formation of the brainstem, where the Ascending In simple terms, the cerebral cortex must be adequately activated for us to remain awake. One may visualize this as follows: a blank television screen represents wakefulness, while the content displayed on the screen represents consciousness.

The prefrontal cortex determines what we will attend to and how long a particular piece of information will remain relevant to us. Without this part of the brain, a person would lose the ability to direct attention toward long-term goals and would also lose an essential capacity for self-control.

The amygdala is part of the limbic system, the network involved in emotion, motivation, memory, and aspects of cognition. The amygdala continuously evaluates the emotional significance of stimuli and prioritizes those that may signal danger. Our ancestors did not need to distinguish among thousands of advertisements or political messages. They needed to distinguish the sound of the wind from the sound of a predator. Consequently, the human brain still gives priority to information containing threat, conflict, and uncertainty. Such information elicits stronger neural and emotional responses.

As a result of changes in lifestyle and constant exposure to vast quantities of information, attention has become the scarcest resource of modern society. If power once meant possessing land, armies, or capital, today it increasingly means the ability to direct collective attention. We often speak about freedom of thought. But is freedom of thought possible without freedom of attention? We cannot think about what has never entered our consciousness. Perhaps this is why attention represents the deepest form of media power.

If we view an individual as a neuron, then media become the synapses of society. Information spreads through society much like nerve impulses travel through neural networks. Collective fear, collective anger, and collective euphoria have become neurobiological events occurring at the level of entire populations. For centuries, philosophy has asked the question: "What is truth?"

Perhaps the contemporary age requires a prior question: "Who determines what we pay attention to?" For we cannot think about what has never entered our awareness. Between human beings and reality stands not only knowledge, but attention. The greatest struggles of the twenty-first century may not be fought over territory, energy, or wealth, but over something far more subtle: human attention.

And whoever controls attention, to a significant extent, controls the reality that will be experienced as true.

Keywords: media, culture, state, youth, university

Питање истине у медијском простору

У данашњем свету, држава тешко може функционисати без спреге с медијима и готово јој је немогуће да постигне суверенитет. Држави је потребно да има средства оглашавања у којима ће ток догађаја бити интерпетиран, или представљен онако како њој одговара. За њу је пожељно да њена интерпретација тока догађаја буде доминантна у јавном простору и ван њене територије, а унутар њених граница јој је то неопходно. Медији ипак представљају алатку меке моћи и сходно томе, очекивано је да постоји медијски рат између супротстављених интерпретација догађаја, што видимо да је данас на делу. Победник овог медијског сукоба ће бити у позицији да диктира шта се то прихвата као истинито барем на неко време. Тиме се одлучује и питање медијског суверенитета једне државе, што је у савремено време све важније питање.

Култура медијске аргументације није иста као култура филозофских или научних дебата. У њој конзистентност информације, рационална логика и фактичко стање ствари играју мању улогу од жељеног стања ствари које треба приказати. Интерес и прагматизам су ти који воде савремену медијску културу, барем кад су најважнија питања на дневном реду, а често се толеришу свакакви реторички трикови. Некада је слика играла улогу посредника између реалности и медијске представе, али у савременом дигиталном добу ни она више није потребна; слику је данас могуће направити од нуле користећи се дигиталним алаткама. У виртуелној сфери онда није проблем приказати оно непостојеће као постојеће и обратно, што се показује као велики проблем када треба оценити истинитост вредност информације добијене медијским путем. Зато се критичка свест показује као неопходна алатка при разумевању данашњих медија и њихових порука. Да ли се можемо надати промени савремене медијске културе остаје да се види.

Кључне речи: истина, спрега, медији, култура, прагматизам

Sibin Bratina
Faculty of Philosophy, Kosovska Mitrovica
University of Priština

The question of truth in the media space

In today's world, a state can hardly function without using the media, and it is almost impossible for it to achieve sovereignty. The state needs to have advertising media in which the course of events will be interpreted, or presented, as it suits it. It is desirable for the state that its interpretation of the course of events be dominant in the public space even outside of its territory, and within its borders that is necessary for it. The media nevertheless represent a tool of soft power and accordingly, it was expected that there would be a media war between opposing interpretations of events, which we see in action today. The winner of this media conflict will be in a position to dictate what is accepted as true, at least for a while. This can also decide the question of the media sovereignty of a state, which is an increasingly important issue in modern times.

The culture of media debates is not the same as the culture of philosophical or scientific argumentation. In it, the consistency of information, rational logic and the factual state of affairs play a smaller role than the desired state of affairs that should be presented. Interest and pragmatism are what forces that drive contemporary media culture, at least when the most important issues are on the agenda; and in media all sorts of rhetorical tricks are often tolerated. In the past, images played the role of mediator between reality and media representation, but in the modern digital age, even that is no longer necessary. Today, images can be created from scratch using digital tools. In the virtual sphere, it is not a problem to present the non-existent as existing and vice versa, which proves to be a major problem when it comes to assessing the truth value of information obtained through the media. That is why critical awareness proves to be an indispensable tool in understanding today's media and their messages. Whether we can hope for a change in contemporary media culture remains to be seen.

Key words: truth, connection, media, culture, pragmatism

Богомир Ђукић
Филозофски факултет
Универзитет у Бањој Луци

Савремена грађанска држава и контракултура нових медија

Савремена грађанска држава одувјек је, а посебно у савремено доба, у своме дјеловању била ослоњена на здраву и праву информацију и културу, но у овом постмодерном добу појавом и умножавањем тзв. нових медија, електронске технике и дигиталне технологије, она не само да је почела да губи тај темељни и судбоносни ослонац и подршку, већ је супротно томе, њиховим деструктивним и манипулативним дјеловањем кроз стратегију тзв. контракултуре, она видно ослабила и сушто устремљена ка саморушењу. Разрешење тог опасног њеног тренда и смјера кретања може донијети само радикална промјена поменуте стратегије и њихово усмјерење на изворни дух, истиниту традиционалну те модерну културу и дијалектику континуитета човјекове тзв. друге природе.

Кључне ријечи: савремена држава, нови медији, контракултура, изворни дух, друга природа

Bogomir Đukić
Faculty of Philosophy
University of Banja Luka

Modern civil state and the counterculture of new media

Modern civic society has always, and especially in the modern era, relied on sound and true information and culture in its operations, but in this postmodern era, with the emergence and proliferation of the so-called new media, electronic technology and digital technology, it has not only begun to lose that fundamental and fateful support and support, but on the contrary, with their destructive and manipulative actions through the strategy of the so-called counterculture, it has visibly weakened and is even striving towards self-destruction. The solution to this dangerous trend and direction of its movement can only be brought about by a radical change in the aforementioned strategy and their focus on the original spirit, true traditional and modern culture, and the dialectic of the continuity of man's so-called second nature.

Keywords: contemporary state, new media, counterculture, original spirit, second nature

Од античке агоре до савременог медијског дискурса: Аристотелова *Реторика* и јавно мњење

У античкој Грчкој агора је била огледало друштвеног и политичког живота полиса - главно место окупљања и средиште живе речи и јавне расправе. На њој је појединац износио своје ставове, излагао аргументе и непосредно учествовао у обликовању своје заједнице. Као простор у коме су се нераскидиво прожимали право, религија, трговина и политика, агора је суштински одражавала агоналну природу хеленског човека. У поређењу са савременим добом, она је несумњиво представљала сужен простор комуникације који се временом трансформисао у данашњу виртуелну и глобалну сферу јавног дискурса. Ипак, оно што повезује ове две епохе, античку и савремену, јесте то што су делотворност политичке поруке и њен утицај на свест грађана и даље дубоко утемељени на истим реторичким начелима која је још Аристотел јасно систематизовао у својој *Реторици*. Стога ће тежиште овог рада бити на питању како савремена држава и медији, ослањајући се на традиционалне реторичке обрасце и стратегије, обликују јавно мњење и управљају њим – било у убеђивачке, било у манипулативне сврхе.

Кључне речи: агора, реторика, Аристотел, јавно мњење, држава, медији

Ana Elaković-Nenadović
Faculty of Philology
University of Belgrade

From the Ancient Agora to Contemporary Media Discourse: Aristotle's Rhetoric and Public Opinion

In ancient Greece, the agora was a mirror of the social and political life of the polis - the main gathering place and center of living speech and public debate. It was where individuals expressed their views, presented arguments, and directly participated in shaping their community. As a space in which law, religion, commerce, and politics were inextricably intertwined, the agora essentially reflected the agonal nature of Hellenic man. Compared to the modern era, it undoubtedly represented a narrow space of communication that over time transformed into today's virtual and global sphere of public discourse. However, what connects these two eras, ancient and modern, is that the effectiveness of the political message and its impact on the consciousness of citizens are still deeply rooted in the same rhetorical principles that Aristotle clearly systematized in his Rhetoric. Therefore, the focus of this paper will be on the question of how the contemporary state and the media, relying on traditional rhetorical patterns and strategies, shape and manage public opinion – whether for persuasive or manipulative purposes.

Keywords: Agora, Rhetoric, Aristotle, Public Opinion, State, Media

Слободан Кањевац
Српско филозофско друштво
Београд

Држава и медијска култура

Полазимо од става да су медији онај вид комуникације где се информације значајне као вести или други садржаји образовно-научног или културног дешавања, догађаји или идеје, стваралаштво и резултати духовног или материјалног садржаја преносе и усмеравају јавности и ширем спектру људи. То значи да се медијски програми, по правилу, не односе тако да појединац саопштава другој јединки нешто што се тиче само њиховог личног интересовања или интереса, него се увек има у виду јавност која нешто „треба да чује, да сазна“ како би се инструментализовала за неке накнадне циљеве, у краћем или дужем временском периоду, на једном или другом месту, ради неког или неке, најчешће скривене намере или интереса, именованог или неименованог субјекта, индивидуалног или групног. Реч је о намерама да се утиче на формирање или промену става примаоца информације у циљу реализације плана или пројекта „произвођача“, аутора информација.

Као таква медијска култура представља онда систем вредности и средстава којим се реализују пројекти или пројектовани циљеви, па тај систем подразумева циљне групе и масовност као обавезни услов пројекта од стране „произвођача“ или аутора.

Како је реч о „масовности“ комуникације, држава као организована заједница или њене институције, може бити предмет на који се усмеравају операције пројекта, али и сама може бити аутор тог пројекта спрема појединца значајне моћи и утицаја или њен циљ може бити друга држава, односно, савез неких држава. У овом раду се расправља о таквим појавама, мотивима, узроцима и последицама као и о потреби заштите државе, њених вредности, институција и грађана.

Кључне речи: држава, медијска култура, пројекти, намере, интерес

Slobodan Kanjevac
Serbian Philosophical Society
Belgrade

State and media culture

We start from the position that the media are a form of communication where information of importance such as news or other contents of educational, scientific or cultural events, events or ideas, creativity and results of spiritual or material content are transmitted and directed to the public and a wider range of people. This means that media programs, as a rule, do not relate to an individual communicating to another individual something that concerns only their personal interest or interests, but always have in mind the public that "needs to hear, to find out" something in order to be instrumentalized for some subsequent goals, in a shorter or longer period of time, in one place or another, for the sake of some, most often hidden intention or interest, of a named or unnamed subject, individual or group. It is about the intentions to influence the formation or change of the attitude of the recipient of information in order to implement the plan or project of the "producer", the author of the information.

As such, media culture represents a system of values and means by which projects or projected goals are realized, and this system implies target groups and mass as a mandatory condition of the project by the "producer" or author. Since it is about the "mass" of communication, the state as an organized community or its institutions can be the object to which the operations of the project are directed, but it can also be the author of that project itself in relation to an individual of significant power and influence, or its goal can be another state, or an alliance of some states. This paper discusses such phenomena, motives, causes and consequences, as well as the need to protect the state, its values, institutions and citizens.

Keywords: State, Media Culture, Projects, Intentions, Interest

Саво Лаушевић
Филозофски факултет, Никшић
Универзитет Црне Горе

Дигиталне информације и преображај људске природе

Живимо у доба свеопште дигитализације у свим областима свијета и живота. У свим сферама се производи извјесни дигитални свијет информација којим се све изнова обликује, преобраћа и контролише. Дигиталне технологије обухватају стварни свијет и све више утичу на свијест индивидуа и друштва. На ђелу је озбиљна трансформација личног, породичног, друштвеног и политичког живота. У битном се мијења однос приватног и јавног на штету приватног.

Рад који слиједи преиспитује последице експанзије дигиталног запосједања и претварања живог људског искуства у информатичке робе и њихово коришћење за контролу и обликовање понашања модерног човјека.

Кључне ријечи: дигитализација, дигитални идентитет, дигитална контрола, људско искуство, производња података, алгоритам, бихејвиорални вишак, потчињавање

Savo Laušević
Faculty of Philosophy, Nikšić
University of Montenegro

Digital Information and the Transformation of Human Nature

We live in an era of pervasive digitalization affecting all aspects of the world and human life. Across all spheres, a distinct digital realm of information is being created, continuously shaping, transforming, and controlling reality. Digital technologies encompass the real world and increasingly influence the consciousness of individuals and society. A profound transformation of personal, family, social, and political life is taking place. The relationship between the private and the public is undergoing significant change, largely to the detriment of privacy.

This paper examines the consequences of the expanding digital appropriation of human life and the conversion of lived human experience into informational commodities, as well as their use in the control and shaping of modern human behavior.

Keywords: digitalization, digital identity, digital control, human experience, data production, algorithm, behavioral surplus, subjugation

Постистина, медији и наше време

У образложењу избора израза „постистина“ за реч године 2016. године, К. Гретвол (Casper Grathwohl), шеф уредништва Оксфордских навео је да се ради о години у којој су политика и друштво набијени емоцијама са доминантним утицајем друштвених медија у информисању. У исто време постоји све веће неповерење у оне информације које нуди естаблишмент. Показало се да у јавном дискурсу заиста нису примарне, а ни посебно важне чињенице, већ емоције, лична уверења и интерпретације чињеница или моћ уобразиље и креације. У супстанцијалном смислу, то је заправо постистинска слика света у којој је важно оно што се означава као *in-formatio*, тј. „у-обличавање“, што не подразумева кореспонденцију по аристотеловском принципу *Adequatio rei et intellectus*. Чувена Аристотелова теорија истине подразумевала је управо адекватност онога што је ствар (*rei*) и онога што је разумска представа ствари (*intellectus*). „У-обличавање“ као такво, неутрално је у односу на чињенице. Ту важи принцип „тим горе по чињенице“. Зато оно што се одређује као „дез-информација“ представља празан појам, иако би требало да означава оно што не одговара стварности.

Оправдано је у том погледу поставити питање откуд у нашем времену које се дичи, посебно на Западу, слободом и непристрасношћу медија у трагању за истином, простор за постистину која по потреби центара моћи, и то посебно на Западу, заобилази истину, тј. кореспонденцију речи и ствари? Одговор је једноставан. Постистина се представља као истина. На делу је пост-чињенична манипулација чији се циљ налази у сфери интереса отуђених елита које могу да буду и економске и политичке и националне и транснационалне. Народ и општи интерес, као и његове емоције, инструментализују се у сврху остваривања тих интереса. Бројни примери манипулације народним осећањима могу да се пронађу у ближој и даљој историји пре него што је и скована реч „постистина“.

Кључне речи: постистина, медији, наше време, *in-formatio*, у-обличавање, кореспонденција, чињенице, ствари

Aleksandar Lukić
Institute for Political Studies
Belgrade

Post-truth, media and our time

In explaining the choice of the term “post-truth” for the 2016 word of the year, Casper Grathwohl, editor-in-chief of the Oxford English Dictionary, stated that this is a year in which politics and society are charged with emotions, with the dominant influence of social media in information. At the same time, there is a growing distrust of the information offered by the establishment. It has been shown that in public discourse, facts are not primary, nor are they particularly important, but emotions, personal beliefs and interpretations of facts, or the power of imagination and creation. In a substantial sense, this is actually a post-truth picture of the world in which what is important is what is called *in-formatio*, i.e. “format-ing”, which does not imply correspondence according to the Aristotelian principle *Adequatio rei et intellectus*. Aristotle’s famous theory of truth implied precisely the adequacy of what is a thing (*rei*) and what is the rational representation of a thing (*intellectus*). “*In-formatio*” as such is neutral in relation to facts. The principle “the worse for the facts” applies here. Therefore, what is defined as “dis-information” is an empty term, although it should denote what does not correspond to reality.

In this regard, it is justified to ask the question of where in our time, which prides itself, especially in the West, on the freedom and impartiality of the media in the search for truth, there is space for post-truth that, at the request of the centers of power, especially in the West, bypasses the truth, i.e. the correspondence of words and things? The answer is simple. Post-truth presents itself as truth. It’s about post-factual manipulation, the goal of which is in the sphere of interests of alienated elites, which can be both economic and political, national and transnational. The people and the general interest, as well as their emotions, are instrumentalized for the purpose of achieving these interests. Numerous examples of manipulation of popular sentiment can be found in recent and distant history before the word “post-truth” was even coined.

Keywords: post-truth, media, our time, *in-formatio*, format-ing, correspondence, facts, things

Умјетност, медији и пропаганда: између стваралаштва и манипулације

Проблем односа умјетности, медијске културе и пропаганде представља једно од кључних питања савремене филозофије културе. У условима технолошки посредоване стварности, умјетничко дјело све више постаје дио медијског простора у којем се естетске, политичке и идеолошке функције непрестано преплићу. Полазећи од критичко-теоријских и постмодерних интерпретација културе, рад истражује начин на који масовни медији мијењају статус умјетности, трансформишући је из аутономне сфере стваралаштва у елемент ширих механизма симболичке производње и друштвене комуникације. Посебна пажња усмјерена је на анализу пропаганде као облика стратешког обликовања значења и управљања јавном перцепцијом, при чему се разматрају границе између естетске репрезентације и идеолошке манипулације. Кроз разматрање концепата културне индустрије, техничке репродукције умјетничког дјела и симулакрума указује се на чињеницу да савремена медијска култура не само да посредује стварност већ је и активно конструише. У том контексту, умјетност се појављује истовремено као средство легитимизације доминантних друштвених наратива и као простор критике, отпора и деконструкције идеолошких образаца. Рад настоји показати да је критичко промишљање односа умјетности, медија и пропаганде неопходно за разумијевање савремених облика културне производње и очување аутономије стваралачког израза у добу глобалне комуникације.

Кључне ријечи: умјетност, медијска култура, пропаганда, филозофија културе, естетика, идеологија, културна индустрија, симулакрум, масовни медији, критичка теорија, комуникација, јавни простор

Danijela Milinković
Faculty of Philosophy
University of Istočno Sarajevo

Art, media, and propaganda: between creativity and manipulation

The issue of the relationship between art, media culture, and propaganda represents one of the key questions in contemporary philosophy of culture. In the context of a technologically mediated reality, works of art increasingly become part of a media space in which aesthetic, political, and ideological functions continuously intertwine. Drawing on critical-theoretical and postmodern interpretations of culture, this paper examines the ways in which mass media transform the status of art, shifting it from an autonomous sphere of creativity into an element of broader mechanisms of symbolic production and social communication. Particular attention is devoted to the analysis of propaganda as a form of strategic meaning-making and the shaping of public perception, with a focus on the boundaries between aesthetic representation and ideological manipulation. Through an examination of the concepts of the culture industry, the mechanical reproduction of art, and simulacra, the paper demonstrates that contemporary media culture not only mediates reality but actively constructs it. In this context, art emerges simultaneously as a means of legitimizing dominant social narratives and as a space of critique, resistance, and the deconstruction of ideological patterns. The paper argues that a critical understanding of the relationship between art, media, and propaganda is essential for comprehending contemporary forms of cultural production and for preserving the autonomy of creative expression in the age of global communication.

Keywords: art, media culture, propaganda, philosophy of culture, aesthetics, ideology, culture industry, simulacrum, mass media, critical theory, communication, public sphere

Младен Милинковић
Филозофски факултет
Универзитет у Источном Сарајеву

Смисао државе – суверенитет или зависност

У савременим политичким и друштвеним околностима све чешће се доводи у питање како појам државе, тако и смисао њеног постојања. На питање шта држава јесте најчешће се одговара кроз призму њених институција, механизма власти и политичких структура, док се њена суштина и сврха све рјеђе разматрају. Савремени дискурс углавном је усмјерен на облике државног уређења и начине управљања, док питања суверенитета, политичке самосталности и улоге државе у очувању колективног идентитета остају у другом плану.

Рад полази од становишта да је питање државе као темељне политичке заједнице и даље од суштинског значаја за разумијевање слободе, права и политичке организације друштва. Посебна пажња посвећена је односу између државног суверенитета и савремених наддржавних политичких и економских процеса који могу ограничавати самосталност националних држава. Циљ рада је да укаже на значај очувања државног суверенитета као предуслова политичке слободе и опстанка народа као историјске и културне заједнице.

Кључне ријечи: држава, суверенитет, зависност, слобода, право, политика, глобализација

Mladen Milinković
Faculty of Philosophy
University of Istočno Sarajevo

The meaning of the state – sovereignty or dependence

In contemporary political and social circumstances, both the concept of the state and the very meaning of its existence are increasingly called into question. When asked what the state is, responses are most often framed through its institutions, mechanisms of governance, and political structures, while its essence and purpose are less frequently examined. Contemporary discourse is largely focused on forms of state organization and modes of governance, whereas issues of sovereignty, political autonomy, and the role of the state in preserving collective identity remain secondary.

This paper proceeds from the view that the question of the state as a fundamental political community remains essential for understanding freedom, law, and the political organization of society. Particular attention is given to the relationship between state sovereignty and contemporary supranational political and economic processes, which may limit the autonomy of nation-states. The aim of the paper is to highlight the importance of preserving state sovereignty as a prerequisite for political freedom and the survival of peoples as historical and cultural communities.

Keywords: state, sovereignty, dependence, freedom, law, politics, globalization

Драго Перовић
Филозофски факултет, Никшић
Никшић

(Квази)бесконачни медијски простори и њихови путници

Дуго времена ширена лаж о пренасељености земаљског простора саучествовала је човјековом самоодносном затварању у најскученије просторне оквире. Изван њих он је постојао странац. Да би се ослободио тог тјеснаца савремени људски ум је, слиједећи своје претке, бојећи се сопствене страности, произвео бесконачне медијске просторе у којима се као просторни заробљеник осјећа слободно и апсолутно, али неиспуњено. Жедан је и гладан нових простора, али га ни њихова бесконачност не може задовољити. Бесконачне мреже медијских путева који му се отварају стварају од њега недоношче које више нико не може да задоји очовјеченим простором. Испражњени су сви његови потенцијали памћења и сјећања, анализе и критике, знања и мишљења.

Кључне ријечи: медијски простори, човјек, самообмана, мишљење

Drago Perović
Faculty of Philosophy, Nikšić
University of Montenegro

(Quasi)infinite media spaces and their passengers

The long-spread lie about the overpopulation of terrestrial space contributed to man's self-referential confinement in the narrowest spatial frameworks. Outside of them, he existed as a stranger. In order to free himself from this strait, the modern human mind, following its ancestors and fearing its own foreignness, has produced infinite media spaces in which, as a spatial prisoner, it feels free and absolute, but unfulfilled. It is thirsty and hungry for new spaces, but even their infinity cannot satisfy it. The infinite networks of media paths that open up to it make it a premature baby that no one can feed with humanized space. All its potentials of memory and recollection, analysis and criticism, knowledge and opinion have been emptied.

Keywords: media spaces, man, self-deception, opinion

Национална култура у времену дигитализације и мултиполарности

Очување и афирмација српске културе може се посматрати у контексту развоја дигиталних технологија и геополитике. Познато је да дигиталне технологије отварају многе могућности и постављају нове изазове. С једне стране, треба узети за озбиљно слутње многих да би се симулације интелигентног поступања вештачке интелигенције могле манифестовати у фабриковању чињеница, прекрајању или преотимању нечијег идентитета, историјског наслеђа или ауторства на начине на које то до сада нисмо имали прилике да видимо. С друге стране, чини се да би покушај масовнијег увођења вештачке интелигенције на пољу културе, напротив, могло повећати значај човековог ауторства, као и то да дигитализација може на лакши начин ујединити културни простор једне нације, колико год њени припадници били географски удаљени, учинити лакше доступним културне садржаје широј публици, и омогућити припадницима других култура да се са њоме боље упознају. Сразмерно новија чињеница данашњег тренутка јесте промена геополитичких околности, у којима се из униполарног света полако али сигурно прелази у мултиполарни геополитички амбијент. Једна од многих очекиваних последица, за српску културу свакако позитивних, јесте све мањи утицај „меке моћи“ и културног (и сваког другог) патернализма удаљених центара. Може се очекивати да ће неуспех униполарне глобализације отворити додатног простора српској, и свакој другој животној и вредној култури, да настави да се даље развија у позитивном смеру.

Кључне речи: култура, нација, дигитализација, глобализација

Duško Prelević
Faculty of Philosophy
University of Belgrade

National Culture in the Age of Digitalization and Multipolarity

The preservation and affirmation of Serbian culture can be viewed in the context of the development of digital technologies and geopolitics. As is well known, digital technologies open room for various opportunities and pose new challenges. On the one hand, we should take seriously the forebodings of those authors who warn us that AI's simulations of intelligent behavior could lead to the fabrication of facts, rewriting or usurping someone's identity, historical heritage or authorship in ways that we have not had the opportunity to see so far. On the other hand, it is likely that the attempt of introducing AI more widely in cultural life could, on the contrary, increase the importance of human authorship, as well as that digitalization can more easily be used to unify the cultural space of a nation, no matter how geographically distant its members may be, make cultural contents more available to a wider audience, and enable members of other cultures to become better acquainted with it. A relatively recent process is the change of geopolitical circumstances, in which the unipolar world is slowly but surely moving into a multipolar geopolitical environment. One of the many consequences, by all means positive for Serbian culture, is the decreasing influence of „soft power“ and cultural (and any other) paternalism coming from distant centers. It can be expected that the failure of unipolar globalization will open up additional space for Serbian, and any other vital and valuable culture, to continue to develop further in a positive direction.

Keywords: culture, nation, digitalization, globalization

Држава и медијска култура

Демократија није ограничена само политичким правима. Један од највиших циљева замишљен је као демократизација истине, могућност да она постане доступна у најширем смислу. Тај теоријски принцип претпостављао је и имао је шансу да путем медијске културе постане део стварности.

Нажалост, реалност у протеклом времену трајања власти на свим просторима владавине демократије, у највећој мери карактерише свеколика злоупотреба принципа овог система. Почевши од изборних злоупотреба, преко критичне некомпетентности кадрова на свим нивоима власти и управљања апаратом државе и у свим секторима друштвене поделе рада, створени су услови за развој и процветавање примитивизма до неслућених размера. Правна неједнакост пред уставним, законским и подзаконским уредбама, поништена једнакост статуса човека као јединке и људи као представника врсте, поставили су грађане, као закону покорне припаднике државе, у подређени положај. Непридржавање законских обавеза и супростављање општим и посебним конвенцијама договора међу људима, омогућили су афирмацију широког слоја варвара и вандала у власти и конституисање вандализма као система супростављеног цивилизованом поретку. Индивидуални морални принципи и етика као колективни морал преточени су у право јачег над слабијим, а злоупотреба моћи криминалаца, страх и суровост, омогућују тим злочинцима да у потпуности доминирају над грађанима. Тако изгледа планетарна демократија данас.

Некултура којом су се вандали наметнули, постала је општи принцип односа и општења и у нашој држави. Представници средства јавног информисања, уредници и новинари, са ретким изузецима, услед егзистенцијалних претњи и под притиском отворених физичких напада на елементарни интегритет њихових живота, прихватили су да истину замене за лаж. Неистина се постала основа информисања и једина истина.

Аналогни процеси се дешавају у свим секторима културе, јер свим деловима државног организма управљају вандали на власти. Кулминацију представља чињеница да је некултура у потпуности постала замена за културу. Зло и беду знања услед темељне деградација свих облика образовања, уз безобзирност меркантилних облика опште страховладе егоизма, изопаченост вредносних система, стварност идеја и практичних облика сатанизма, криминал и мржњу власти према народу, некритички подржавају и подгревају деморализовани и уцењени медији. Ти медији су свесно или несвесно створили тзв. нову културну матрицу стварности.

Кључне речи: демократизација истине, Правна неједнакост, морални принципи, уредници и новинари

State and media culture

Democracy is not limited only to political rights. One of the highest goals is conceived as the democratization of truth, the possibility of it becoming accessible in the broadest sense. This theoretical principle assumed and had a chance to become part of reality through media culture.

Unfortunately, the reality in the past period of power in all areas of democratic rule is characterized to the greatest extent by the widespread abuse of the principles of this system. Starting from electoral abuses, through critical incompetence of personnel at all levels of power and management of the state apparatus and in all sectors of the social division of labor, conditions have been created for the development and flourishing of primitivism to unimaginable proportions. Legal inequality before constitutional, legal and by-law regulations, the annulled equality of the status of man as an individual and people as representatives of the species, have placed citizens, as law-abiding members of the state, in a subordinate position. Failure to comply with legal obligations and opposition to general and special conventions of agreements between people have enabled the affirmation of a wide layer of barbarians and vandals in power and the constitution of vandalism as a system opposed to the civilized order. Individual moral principles and ethics as collective morality have been translated into the right of the stronger over the weaker, and the abuse of power by criminals, fear and cruelty, enable these criminals to completely dominate citizens. This is what planetary democracy looks like today.

The lack of culture with which the vandals imposed themselves has become a general principle of relations and communication in our country as well. Representatives of the media, editors and journalists, with rare exceptions, due to existential threats and under the pressure of open physical attacks on the elementary integrity of their lives, have accepted to replace the truth with a lie. Untruth has become the basis of information and the only truth.

Analogous processes are taking place in all sectors of culture, because all parts of the state organism are managed by vandals in power. The culmination is the fact that unculture has completely become a substitute for culture. The evil and misery of knowledge due to the fundamental degradation of all forms of education, along with the ruthlessness of mercantile forms of general fear-mongering of egoism, the perversion of value systems, the reality of ideas and practical forms of Satanism, crime and hatred of the authorities towards the people, are uncritically supported and fueled by the demoralized and blackmailed media. These media have consciously or unconsciously created the so-called. new cultural matrix of reality.

Keywords: democratization of truth, Legal inequality, moral principles, editors and journalists

Драган Ћузулан
Друштво филозофа Црне Горе
Требиње

Свијет пред изазовима вјештачке интелигенције: између алгорита и тајне човјека

Рад разматра питање вјештачке интелигенције и савремене технолошке цивилизације из филозофске, антрополошке и теолошке перспективе. Полазећи од Хајдегерове анализе технике као начина откривања свијета кроз појам „расположивог фонда“ (Bestand), текст показује како дигитална цивилизација човјека и стварност све више претвара у податак, ресурс и објекат управљања. Посебна пажња посвећена је проблему дигиталног тоталитаризма, алгоритацке контроле и трансформације идентитета у условима виртуалне културе и симулакрума. У том контексту анализирају се рани и касни Витгенштајн, посебно однос језика, смисла и граница формализације стварности, као и Достојевски и Левинас кроз питање вишка смисла, одговорности и односа према Другом. Рад даље проблематизује питање грешке и несавршености у односу између алгоритацке рационалности и хришћанске антропологије, указујући да оно што вјештачка интелигенција види као техничко одступање хришћанска традиција разумије као простор слободе, покајања и могућег преображаја. Посебан сегмент посвећен је литургији као супротности алгоритацкој логици, гдје се насупрот ефикасности, контроли и индивидуализацији постављају заједница, дар, присуство и слобода. У завршном дијелу рада анализирају се трансхуманизам, технолошки месијанизам и савремене идеје дигиталне бесмртности као покушаји стварања секуларне есхатологије. Насупрот томе, кроз теологију Григорија Паламе развија се разумијевање истине као заједнице и учествовања у животу, а не као техничке перфекције и потпуне рационалне контроле.

Кључне речи: вјештачка интелигенција, техника, Мартин Хајдегер, Витгенштајн, дигитални тоталитаризам, симулакрум, трансхуманизам, Григорије Палама, литургија, алгорита

Dragan Ćuzulan
Society of philosophers of montenegro
Trebinje

The World Facing the Challenges of Artificial Intelligence: Between Algorithms and the Secret of Man

The paper examines the issue of artificial intelligence and contemporary technological civilization from a philosophical, anthropological and theological perspective. Starting from Heidegger's analysis of technology as a way of discovering the world through the concept of "available fund" (Bestand), the text shows how digital civilization increasingly turns man and reality into data, a resource and an object of management. Special attention is paid to the problem of digital totalitarianism, algorithmic control and the transformation of identity in the conditions of virtual culture and simulacrum. In this context, early and late Wittgenstein are analyzed, especially the relationship between language, meaning and the limits of the formalization of reality, as well as Dostoevsky and Levinas through the issue of excess meaning, responsibility and the relationship to the Other. The paper further problematizes the issue of error and imperfection in the relationship between algorithmic rationality and Christian anthropology, pointing out that what artificial intelligence sees as a technical deviation is understood by the Christian tradition as a space of freedom, repentance and possible transformation. A separate segment is dedicated to liturgy as the opposite of algorithmic logic, where community, gift, presence and freedom are set against efficiency, control and individualization. The final part of the paper analyzes transhumanism, technological messianism and contemporary ideas of digital immortality as attempts to create a secular eschatology. In contrast, through the theology of Gregory Palamas, an understanding of truth as community and participation in life is developed, rather than as technical perfection and complete rational control.

Keywords: artificial intelligence, technology, Martin Heidegger, Wittgenstein, digital totalitarianism, simulacrum, transhumanism, Gregory Palamas, liturgy, algorithm

Огњен Р. Кандић
Филозофски факултет
Универзитет у Источном Сарајеву

Кјеркегор и *Corsaren*: генеза медијске стигматизације и симболичког насиља над појединцем

Рад анализира сукоб између данског филозофа Серена Кјеркегора и сатиричног листа *Корсарен* [дански: *Corsaren*] као рани примјер медијске конструкције јавности и симболичког насиља над појединцем. Наиме, након сукоба са уредником овог популарног недељника, књижевним критичарем П. Л. Мелером, крајем 1845. године излазе први сатирични текстови и карикатуре на рачун Кјеркегора који имају снажан одјек у јавности. Кјеркегор је испрва са извјесном иронијском дистанцом посматрао медијску пажњу коју је изазвао, али је временом постао предмет јавног подсмјеха и друштвене стигматизације. Полазећи од Кјеркегорове критике јавности као апстрактне и анонимне масе која поништава индивидуалност, рад испитује улогу сатире и карикатуре у обликовању јавног мњења у 19. вијеку. Посебна пажња посвећена је начину на који медијско исмијавање производи редуковани идентитет појединца, лишен његове егзистенцијалне дубине. У теоријском дијелу рада разматрају се Кјеркегорови појмови *ироније*, *очајања* и *појединца*, док се у аналитичком сегменту „случај *Corsaren*“ тумачи као прототип савремених медијских пракси, укључујући таблоидизацију, културу исмијавања и дигиталне форме јавног линча. Рад показује да Кјеркегорова мисао нуди релевантан филозофски оквир за разумијевање савремене медијске културе, у којој „анонимна јавност“ функционише као квази-нормативна сила унутар модерне државе.

Кључне ријечи: Кјеркегор, *Корсарен* (дански: *Corsaren*), јавност, медији, иронија, појединац

Ognjen R. Kandić
Faculty of Philosophy
University of Istočno Sarajevo

Kierkegaard and Corsaren: The Genesis of Media Stigmatization and Symbolic Violence Against the Individual

This paper analyzes the conflict between the Danish philosopher Søren Kierkegaard and the satirical newspaper *Corsaren* (Danish: *Corsaren*) as an early example of the media construction of the public and symbolic violence against the individual. Following a dispute with the editor of this popular weekly, the literary critic P. L. Møller, the first satirical texts and caricatures targeting Kierkegaard appeared at the end of 1845 and had a strong public impact. Kierkegaard initially observed the media attention he attracted with a certain ironic distance, but over time he became the subject of public ridicule and social stigmatization. Building on Kierkegaard's critique of "the public" as an abstract and anonymous mass that negates individuality, the paper examines the role of satire and caricature in shaping public opinion in the 19th century. Special attention is given to the ways in which media ridicule produces a reduced identity of the individual, stripped of its existential depth. The theoretical section discusses Kierkegaard's concepts of irony, despair, and the individual, while the analytical segment interprets the "Corsaren case" as a prototype of contemporary media practices, including tabloidization, cultures of ridicule, and digital forms of public shaming. The paper demonstrates that Kierkegaard's thought offers a relevant philosophical framework for understanding contemporary media culture, in which the "anonymous public" functions as a quasi-normative force within the modern state.

Keywords: Kierkegaard, *Corsaren*, Public, Media, Irony, Individual

Бобана Анђелковић
Међународни евроазијски покрет
Москва

Пропаганда као „casus belli“

Прво питање које намеће главна тема овог скупа је да се колико год је могуће, одреде појмови „држава“ и „медијска култура“. Можда је ово добра прилика за поновно одређивање оба ова појма / феномена, Као што је писао Антонио Грамши о добу чудовишта у време када стари свет умире, а нови има муку да се роди. У времену одумирања једног и стварања другог света, након неконтролисаних технолошких промена, потребно је поново утврдити шта данас значи појам „медији“. Услед технолошких промена, које су некритички и неселективно прихватане годинама уназад, потребно је одредити и појмове пропаганде, рата, али и методе не-оружаних облика агресије и друштвеног инжењеринга. Такође је потребно утврдити и шта је данас стварност, а шта истина – одакле потичу критеријуми и за једно и за друго и ко себи, на међународном нивоу, даје право да их подешава или мења у складу са сопственим интересима.

Кључне ријечи: држава, медији, пропаганда, рат, casus belli, неоружани облици агресије, технологије, комуникације, суверенитет, међународна заједница

Bobana Anđelković
International Eurasian Movement
Moscow

Propaganda as a “casus belli”

The first question posed by the main theme of this conference is to define, as far as possible, the concepts of “state” and “media culture”. Perhaps this is a good opportunity to redefine both of these concepts/phenomena, as Antonio Gramsci wrote about the age of monsters at a time when the old world is dying and the new one is struggling to be born. In the time of the withering away of one world and the creation of another, after uncontrolled technological changes, it is necessary to re-define what the concept of “media” means today. Due to technological changes, which have been uncritically and indiscriminately accepted for years, it is necessary to define the concepts of propaganda, war, but also the methods of non-armed forms of aggression and social engineering. It is also necessary to determine what is reality and what is truth today – where do the criteria for both come from and who, at the international level, gives themselves the right to adjust or change them in accordance with their own interests.

Keywords: state, media, propaganda, war, casus belli, unarmed forms of aggression, technologies, communications, sovereignty, international community

Стојан Шљука
Филозофски факултет
Универзитет у Источном Сарајеву

Држава, Сократ и јавно мњење данас

Чини се да сукоб између државе, слободног мишљења и јавног мњења никад није ни престао, посебно у ситуацији кад држава контролише мњење преко јавних медија. Проблем медија није у томе да преносе информације него у томе што те информације немају везе са истином него са очувањем политичке елите. Тако је било у вријеме Сократовог суђења, а тако је и данас. Информације, које свакодневно добијамо путем јавних сервиса могу али и не морају бити дијелови истине него су само инсерти нечега што личи на истину, а то управо одговара демократским системима политичке моћи јер већина људи, не разумијевајући стварност, дјелују онако како та, демократски изабрана власт, жели...
Кључне ријечи: држава, политика, медији, моћ, истина, слобода, мишљење

Stojan Šljuka
Faculty of Philosophy
University of Istočno Sarajevo

The State, Socrates and Public Opinion Today

It seems that the conflict between the state, free opinion and public opinion has never stopped, especially in a situation where the state controls opinion through the public media. The problem with the media is not that they transmit information, but that this information has nothing to do with the truth but with the preservation of the political elite. That was the case at the time of Socrates' trial, and that is the case today. The information that we receive every day through public services may or may not be parts of the truth, but are only inserts of something that resembles the truth, and that is precisely what democratic systems of political power are for, because most people, not understanding reality, act the way that the democratically elected government wants them to...

Keywords: state, politics, media, power, truth, freedom, opinion

Ко управља пажњом, управља и стварношћу

У сваком тренутку наша чула су изложена огромном броју информација из спољашње средине, а 90% информација добијамо захваљујући чулу вида. Такође, и из унутрашњости тела непрестано стижу сигнали о раду срца, плућа, дигестивног тракта и положају тела у простору. Од огромне количине података наш мозак бира тек мали део који ће постати садржај свести.

Могло би се рећи да свест није огледало стварности већ да је она производ селекције.

Управо зато питање медија није првенствено питање информација. Оно је питање пажње.

Пажња је једна од девет психичких функција која је неопходна за све когнитивне психичке функције. Капацитет пажње варира од особе до особе ал и код једне исте особе у различито време под различитим условима. Она представља резултат рада више можданих система.

Први ниво селекције се одваја у ретикуларној формацији можданог стабла, где се налази АРАС, центар за будно стање и стање свести. Без његовог адекватног функционисања, нема будности а без будности нема ни пажње.

Префронтални кортекс представља предњи део великог мозга, коме припада скоро четвртина коре. Овде се налазе центри за расуђивање, понашање, мотивацију, доношење одлука. Префронтални кортекс одређује чему ћемо посветити пажњу и колико дуго ће та информација нама бити од значаја. Без овог дела мозга човека би изгубио способност да своју пажњу усмери ка дугорочним циљевима из, а изгубио би и могућност самоконтроле.

Амигдала представља део лимбичког система, тј. дела мозга који је одговоран за емоције, нагоне, мишљење, памћење. Амигдала непрестано процењује емоционални значај стимулуса и даје предност ономе што може бити опасно. Наши преци нису морали да разликују хиљаде рекламних порука или политичких саопштења. Морали су да разликују шум ветра од шума предатора. Због тога људски мозак и данас даје предност информацијама које садрже опасност, сукоб и неизвесност. На овакве вести људски мозак реагује интензивније.

Због промене начина живота и свакодневне изложености великом броју информација, савременом друштву најоскуднији ресурс постала је пажња.

Ако је моћ некада значила поседовање земље, војске или капитала, данас она све више значи способност усмеравања колективне пажње.

Много говоримо о слободи мишљења. Али да ли је слобода мишљења могућа без слободе пажње? Не можемо мислити о ономе што никада није доспело у нашу свест, можда је зато пажња најдубљи облик медијске моћи.

Ако појединца посматрамо као неурон, тада медији постају синапсе друштва. Информације се шире друштвом слично као нервни импулси кроз неуронске мреже. Колективни страх, колективни бес и колективна еуфорија постали су неуробиолошки догађаји на нивоу читавих популација.

Филозофија је вековима постављала питање „шта је истина“. Можда савремено доба захтева једно друго питање: „Ко одређује чему ћемо посветити пажњу“, јер између човека и стварности не стоји само знање. Између човека и стварности стоји пажња. А ко управља пажњом, у великој мери управља и светом који ће бити доживљен као стваран.

Кључне речи: пажња, таламус, амигдала

Whoever controls attention controls reality

At every moment, our senses are exposed to an enormous amount of information from the external environment, and approximately 90% of this information reaches us through vision. At the same time, signals continuously arrive from within the body regarding the activity of the heart, lungs, digestive tract, and the position of the body in space. From this immense quantity of data, the brain selects only a small portion that will become the content of consciousness.

One could therefore argue that consciousness is not a mirror of reality but rather the product of selection.

For this reason, the question of media is not primarily a question of information. It is a question of attention.

Attention is one of the fundamental psychological functions necessary for all cognitive processes. Its capacity varies from person to person and also within the same individual under different circumstances and at different times. Attention is the result of the coordinated activity of multiple brain systems.

The first level of selection takes place within the reticular formation of the brainstem, where the Ascending In simple terms, the cerebral cortex must be adequately activated for us to remain awake. One may visualize this as follows: a blank television screen represents wakefulness, while the content displayed on the screen represents consciousness.

The prefrontal cortex determines what we will attend to and how long a particular piece of information will remain relevant to us. Without this part of the brain, a person would lose the ability to direct attention toward long-term goals and would also lose an essential capacity for self-control.

The amygdala is part of the limbic system, the network involved in emotion, motivation, memory, and aspects of cognition. The amygdala continuously evaluates the emotional significance of stimuli and prioritizes those that may signal danger. Our ancestors did not need to distinguish among thousands of advertisements or political messages. They needed to distinguish the sound of the wind from the sound of a predator. Consequently, the human brain still gives priority to information containing threat, conflict, and uncertainty. Such information elicits stronger neural and emotional responses.

As a result of changes in lifestyle and constant exposure to vast quantities of information, attention has become the scarcest resource of modern society. If power once meant possessing land, armies, or capital, today it increasingly means the ability to direct collective attention. We often speak about freedom of thought. But is freedom of thought possible without freedom of attention? We cannot think about what has never entered our consciousness. Perhaps this is why attention represents the deepest form of media power.

If we view an individual as a neuron, then media become the synapses of society. Information spreads through society much like nerve impulses travel through neural networks. Collective fear, collective anger, and collective euphoria have become neurobiological events occurring at the level of entire populations. For centuries, philosophy has asked the question: "What is truth?"

Perhaps the contemporary age requires a prior question: "Who determines what we pay attention to?" For we cannot think about what has never entered our awareness. Between human beings and reality stands not only knowledge, but attention. The greatest struggles of the twenty-first century may not be fought over territory, energy, or wealth, but over something far more subtle: human attention.

And whoever controls attention, to a significant extent, controls the reality that will be experienced as true.

Keywords: attention, thalamus, amygdala

Држава, медијска култура и трансформација политичке моћи у дигиталном добу

Рад разматра однос државе и медијске културе у контексту дубоких друштвених, политичких и технолошких промена које обележавају савремено дигитално доба. Полазећи од класичних филозофских концепција државе код Платона, Аристотела и Георга Вилхелма Фридриха Хегела, као и од критичке теорије друштва Теодора В. Адорна, Макса Хоркхајмера и Јиргена Хабермаса, рад анализира улогу медија у обликовању јавне сфере, политичке легитимности и колективног идентитета. Посебна пажња посвећена је развоју медијске културе као доминантног облика симболичке производње у савременим друштвима. У том контексту медији се не посматрају искључиво као средства преношења информација, већ као активни чиниоци конструисања друштвене стварности и обликовања културних образаца. Анализа се ослања на теоријске доприносе Маршала Маклуана, Нила Постмана, Мануела Кастелса, Жана Бодријара, Гија Дебора, Бјунг-Чул Хана, Ника Кудрија и Лучана Флоридија, који указују на трансформацију политичке моћи у условима дигитализоване комуникације и глобалних информационих мрежа.

Основна теза рада јесте да се савремена држава све мање заснива на монопољу физичке силе, а све више на контроли информационих токова, симболичких ресурса и медијских репрезентација стварности. Политичка моћ се стога постепено премешта из институционалне сфере у простор комуникационих платформи, алгоритамског управљања и дигиталне продукције значења. Медијска култура постаје кључно место формирања јавног мњења, политичке легитимације и друштвене интеграције, али истовремено и простор потенцијалне манипулације, надзора и фрагментације демократске јавности.

Кључне речи: држава, медијска култура, јавна сфера, дигитална комуникација, политичка моћ, филозофија медија, теорија културе, демократија, алгоритамско управљање, информационо друштво

Nataša Ristic Velimirović
Faculty of Philosophy
University in Belgrade

The State, Media Culture, and the Transformation of Political Power in the Digital Age

This paper examines the relationship between the state and media culture within the context of profound social, political, and technological transformations characteristic of the contemporary digital age. Drawing upon classical philosophical conceptions of the state developed by Plato, Aristotle, and Georg Wilhelm Friedrich Hegel, as well as the critical social theory of Theodor W. Adorno, Max Horkheimer, and Jürgen Habermas, the study analyzes the role of media in shaping the public sphere, political legitimacy, and collective identity. Particular attention is devoted to the development of media culture as the dominant form of symbolic production in contemporary societies. In this regard, media are understood not merely as channels of information transmission but as active agents in the construction of social reality and the formation of cultural patterns. The analysis relies on the theoretical contributions of Marshall McLuhan, Neil Postman, Manuel Castells, Jean Baudrillard, Guy Debord, Byung-Chul Han, Nick Couldry, and Luciano Floridi, whose works illuminate the transformation of political power under conditions of digital communication and global information networks. The central thesis of the paper is that the contemporary state is increasingly grounded not in the monopoly of physical force, but in the control of information flows, symbolic resources, and media representations of reality. Consequently, political power is progressively shifting from traditional institutional structures toward communication platforms, algorithmic governance, and the digital production of meaning. Media culture thus becomes a crucial arena for the formation of public opinion, political legitimacy, and social integration, while simultaneously functioning as a potential space of manipulation, surveillance, and fragmentation of democratic publics.

Keywords: state, media culture, public sphere, digital communication, political power, media philosophy, cultural theory, democracy, algorithmic governance, information society

Суверенитет у сенци алгорита: Вештачка интелигенција и аутоматизована јавна сфера

Рад проблематизује радикалну трансформацију савремене јавне сфере под утицајем генеративних система вештачке интелигенције (АИ), анализирајући позицију државе и судбину њеног суверенитета у новом медијском амбијенту. У епохи у којој транснационалне корпорације управљају алгоритмима за фабрикацију и дистрибуцију значења, класични концепт политичке моћи бива измештен из сфере институционалног одлучивања у сферу аутоматизованог обликовања свести. Јавни интерес, као конститутивни елемент државног суверенитета, бива дестабилизован хипер-персонализаним информативним мехуровима и машински генерисаном пост-истином. Полазећи од позиција критичке теорије и филозофије медија, рад се фокусира на проблем колонизације јавног простора од стране корпоративних технологија. Анализира се феномен аутоматизоване фабрикације сагласности (астротурфинг) и рачунарског „медијског шума” који фрагментаризују заједницу и онемогућавају формирање политичког субјекта. У закључном делу, рад афирмише повратак сократовском дијалогу и радикалном критичком мишљењу као базичним формама отпора потпуној комодификацији и аутоматизацији медијске културе.

Кључне речи: суверенитет, вештачка интелигенција, аутоматизована јавна сфера, филозофија медија, техноколонијализам, критичка теорија, сократовски дијалог

Divna Vuksanović
Faculty of Dramatic arts
University of arts, Belgrade

Sovereignty in the Shadow of the Algorithm: Artificial Intelligence and the Automated Public Sphere

The paper problematizes the radical transformation of the contemporary public sphere under the influence of generative artificial intelligence (AI) systems, analyzing the position of the state and the fate of its sovereignty within the new media environment. In an era where transnational corporations control algorithms for the fabrication and distribution of meaning, the classical concept of political power is displaced from the sphere of institutional decision-making into the sphere of the automated shaping of consciousness. The public interest, as a constitutive element of state sovereignty, is destabilized by hyper-personalized information bubbles and machine-generated post-truth. Approaching the issue from the perspectives of critical theory and media philosophy, the paper focuses on the problem of the colonization of public space by corporate technologies. It analyzes the phenomena of automated manufacturing of consent (astroturfing) and computational "media noise" that fragmentize the community and prevent the formation of a political subject. In the concluding section, the paper affirms a return to Socratic dialogue and radical critical thinking as foundational forms of resistance against the total commodification and automation of media culture.

Keywords: sovereignty, artificial intelligence, automated public sphere, media philosophy, technocolonialism, critical theory, Socratic dialogue

Организатори:

Филозофско друштво Софос * Институт за политичке студије, Београд * Српско филозофско друштво
Филозофско друштво Логос * Друштво филозофа Црне Горе

Organisers:

Philosophical Society Sofos * Institute for Political Studies, Belgrade * Serbian Philosophical Society
Philosophical Society Logos * society of Philosophers of Montenegro

Издавачи / Publishers

Институт за политичке студије, Београд / Institute for Political Studies
Филозофско друштво Софос / Philosophical Society Sofos

Београд, 2026 / Belgrade 2026

За издаваче / For publishers

Миша Стојадиновић / Miša Stojadinović
Александар Лукић / Aleksandar Lukić

Уредник / Editor

Александар Лукић / Aleksandar Lukić

Ликовно уређење / Design

Јелена Лукић / Jelena Lukić

Штампа / Print

Комазец, Инђија / Komazec, Indjija

Тираж / Tirage

100

Фотографија на насловној страни / Cover Photo

Александар Лукић / Aleksandar Lukić

CIP - Каталогизација у публикацији –
Народна библиотека Србије, Београд

316.774(048)

316.722:316.774(048)

321.01:316.32(048)

МЕЂУНАРОДНА научна конференција Српски филозофски симпозијум
Филозофија и слобода (2026 ; Требиње, Никшић) Држава и медијска
култура : књига апстраката / Међународна научна конференција Српски
филозофски симпозијум СОФОС, Филозофија и слобода, Требиње,
Никшић, 19-23.06.2026. ; приредио Александар Лукић. - Београд :
Институт за политичке студије : Филозофско друштво Софос, 2026
(Инђија : Комазец). - 40 стр. ; 24 cm На спор. насл. стр.: State and media
culture. - На врху насл. стр.: Филозофско друштво СОФОС, Институт за
политичке студије, Београд, Српско филозофско друштво, Филозофско
друштво Логос, Друштво филозофа Црне Горе. - Упор текст на срп., рус и
енгл. језику. - Тираж 100.

ISBN 978-86-7419-451-5 (ИПС)

а) Држава –

Глобализација -- Апстракти б) Медијска култура -- Апстракти в)

Филозофија медија -- Апстракти

COBISS.SR-ID 196150281